

Waarom een dossier?

Gemeenten en hulpverleners zetten zich in om huiselijk geweld te voorkomen en zo vroeg mogelijk te stoppen. Partnergeweld is een van de vormen van huiselijk geweld: psychisch, fysiek en/of seksueel geweld tussen (ex-)partners, al dan niet samenwonend.

Het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut volgt in 13 Veilig Thuis-regio's anderhalf jaar lang gezinnen met kinderen waar partnergeweld of kindermishandeling speelt. Dit gebeurt vanaf het moment van melding bij Veilig Thuis.

Door dit onderzoek krijgen we meer inzicht in de aard, frequentie en duur van partnergeweld:

- 85% van de gezinnen met een melding bij Veilig Thuis onder de noemers 'huiselijk geweld' en 'kindermishandeling' geeft aan dat partnergeweld voorkomt.
- In driekwart van die gezinnen is dit partnergeweld structureel.

Partnergeweld speelt dus een grote rol bij de meldingen bij Veilig Thuis.

Verder wordt duidelijk dat voor de aanpak ervan het belangrijk is kennis te hebben van de verschillen tussen vrouwen en mannen. Dit wordt ook wel een gendersensitieve aanpak genoemd.

- Er is bij partnergeweld volgens het onderzoek vrijwel altijd sprake van wederzijds geweld. Wel rapporteren vrouwen meer geweld dan mannen. Zowel de ernst als het aantal incidenten ligt hoger. Het gaat niet alleen om eigen geweld naar de partner, maar vooral om geweld door hun (ex-)partner.

De aanpak van huiselijk geweld kan niet zonder een goed inzicht van hoe geweld tussen (ex-)partners werkt, daarbij rekening houdend met de verschillen in ervaringen tussen vrouwen en mannen met dit geweld. Dit dossier helpt daarbij.

Ondertekend door:

Verwey-Jonker Instituut

Prof. dr. M.J. Steketee

In opdracht van:

Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport

G4

R9

Augeo Foundation

Dossier Partnergeweld

DOEL EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

Dit dossier is onderdeel van een onderzoek naar het effect van de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Het doel is meer inzicht in de aanpak krijgen, om vervolgens (beter) regionaal en gemeentelijk beleid te kunnen ontwikkelen. Dit dossier gaat specifiek over partnergeweld.

13 VEILIG THUIS-REGIO'S

In 13 Veilig Thuis-regio's volgt het Verwey-Jonker Instituut anderhalf jaar lang gezinnen met kinderen waar partnergeweld of kindermishandeling speelt. Dit gebeurt vanaf het moment van melding bij Veilig Thuis. Het Verwey-Jonker Instituut voert het onderzoek uit in opdracht van Augeo Foundation, het ministerie van VWS, de G4-gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht en negen andere Veilig Thuis-regio's: Flevoland, Gooi en Vechtstreek, Groningen, IJsselland, Kennemerland, Noord-Oost Brabant, Midden-Brabant, Twente en Zaanstreek-Waterland.

Tijdens het onderzoek vullen gezinnen (ouders en kinderen) drie keer in anderhalf jaar vragenlijsten in. Dit dossier gaat in op specifieke resultaten van de eerste meting, namelijk de aard en frequentie van het partnergeweld. De eerste meting liep van 2016 tot in de zomer van 2018. Er deden 1855 respondenten mee.

EERDER PREVALENTIEONDERZOEK

In 2018 vond een prevalentieonderzoek naar huiselijk geweld plaats onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.¹ Een prevalentieonderzoek meet het aantal gevallen in een bepaalde groep mensen in een bepaalde tijd. Uit het onderzoek kwam naar voren dat 5,5% van de volwassenen in de afgelopen 5 jaar naar eigen zeggen wel eens te maken had gehad met fysiek en/of seksueel geweld in een afhankelijkheidsrelatie.

Het gaat om 6,2% van de vrouwen en 4,7% van de mannen. Dit is een voorzichtige schatting, waarschijnlijk ligt het percentage hoger. Dit komt doordat het prevalentieonderzoek alleen gericht was op fysiek en seksueel geweld, niet op psychisch geweld. Ook leert de ervaring dat een vragenlijst-onderzoek de meest ernstige zaken doorgaans minder goed bereikt. Het feit dat onder de non-respons meer meldingen van huiselijk geweld bij de politie voorkwamen dan onder de respons, bevestigt dit laatste punt.

PARTNERGEWELD IN GEZINNEN

Het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut richt zich op gezinnen met een melding bij Veilig Thuis. Omdat informatie over aard, frequentie en duur van partnergeweld van belang is voor gemeenten én hulpverleners gaat dit dossier specifiek over het partnergeweld in de deelnemende gezinnen. De belangrijkste bron is de Revised Conflict Tactics Scale (CTS2). Die meet in welke mate (ex-)partners betrokken zijn bij fysiek, psychisch en seksueel geweld tegen elkaar in het jaar vóór de invuldatum. De informatie van de partners over zichzelf en over elkaar wordt aangevuld met informatie van de kinderen in het gezin. Ook zij vulden de vragenlijst in over het partnergeweld dat zij zagen. Het gaat om een deelpopulatie van de totale populatie kinderen: de kinderen tussen 8 en 18 jaar die de vragenlijst invulden.

WAT IS PARTNERGEWELD

Partnergeweld omvat iedere vorm van fysieke (met of zonder verwonding), psychische en seksuele mishandeling tussen echtgenoten of personen die samenwonen of samenwoonden hebben. Er kan sprake zijn van geweld door de huidige partner en/of van geweld door de ex-partner. Het geweld door de ex-partner wordt over het laatste jaar gerapporteerd, dat kan betekenen dat in deze tijd de relatie nog gaande was, of dat deze reeds over was. Dit onderscheid kunnen we in de huidige gegevens niet maken.

1 Van Eijkeren et al, 2018.

85% van de gezinnen met een melding bij Veilig Thuis onder de noemers ‘huiselijk geweld’ en ‘kindermishandeling’ geeft aan dat partnergeweld voorkomt. Dat zijn 818 gezinnen. Alleen deze gezinnen zijn onderwerp van dit dossier. Van deze 818 gezinnen vulden 623 vrouwen, 236 mannen en 346 kinderen een vragenlijst in. Van 85 gezinnen vulden zowel de beide partners als de kinderen (in totaal 43) de vragenlijsten in.

STRUCTUREEL GEWELD

Het geweld is bij driekwart van de meldingen structureel: het partnergeweld vindt maandelijks, wekelijks of dagelijks plaats. Een kwart van de respondenten zegt dat er het afgelopen jaar één tot 12 keer een geweldsincident was.

TABEL 1 GEWELD GERAPPORTEERD DOOR VROUW EN MAN (GEMIDDELD AANTAL INCIDENTEN IN HET AFGELOPEN JAAR)

Man (N=236) Vrouw (N=623)	Gerapporteerd door man		Gerapporteerd door vrouw	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Geweld door				
Gemiddeld aantal incidenten per jaar	17	33	62	23

PLEGERSCHAP EN SLACHTOFFERSCHAP

Uit het eerdergenoemde prevalentieonderzoek kwam naar voren dat structureel geweld zes keer zoveel voorkomt tegen vrouwen dan tegen mannen. Daarom kijkt het Verwey-Jonker Instituut expliciet naar verschillen tussen het zelf gerapporteerde geweld door mannen en door vrouwen.

De vragenlijst gaat in op daderschap én slachtofferschap. Er zijn vragen over het eigen geweld gericht op de partner en over het geweld van de partner. Vrouwen rapporteren meer geweldsincidenten dan mannen (85 tegenover 50, zie Tabel 1). Ze rapporteren over hun eigen geweld, maar vooral over het geweld door hun (ex-)partner. Volgens vrouwen plegen mannen bijna vier keer zoveel geweld als mannen zelf aangeven (62 tegenover 17, zie Tabel 1). Ook vrouwen rapporteren minder eigen geweld dan de mannen over hen rapporteren: volgens mannen plegen vrouwen anderhalf keer zoveel geweld als vrouwen zelf aangeven. Dit kan betekenen dat mannen veel minder partnergeweld ervaren dan vrouwen. Het kan ook betekenen dat mannen het geweld dat zij plegen of ervaren ‘onderrapporteren’.

SOORTEN PARTNERGEWELD

Tabel 2 maakt onderscheid tussen soorten partnergeweld bij daders en slachtoffers. De bovenste helft van de tabel laat het eigen daderschap van de respondenten zien, het onderste deel van de tabel toont het daderschap van de partner (het eigen slachtofferschap). De soorten partnergeweld zijn:

- psychisch geweld: onder andere beledigen, kleineren, bedreigen en schreeuwen naar de partner;
- fysiek geweld: onder andere duwen, slaan, schoppen, in elkaar slaan, wurgen en dingen gooien naar de partner;
- verwondingen: onder andere verstuikingen, blauwe plekken, wonden, bewusteloosheid en noodzakelijk doktersbezoek als gevolg van gevechten met de partner;
- seksueel geweld: onder andere aandringen op seks terwijl de partner niet wil (zonder geweld), dreigen met geweld om seks te hebben, fysiek geweld gebruiken om seks te hebben.

TABEL 2 PARTNERGEWELD IN DE ONDERZOEKSPOPULATIE: PREVALENTIE EN AANTAL INCIDENTEN IN HET AFGELOPEN JAAR

	Vrouwen	Mannen
Zelf gedaan	N=623	N=236
Prevalentie psychisch geweld	84%	82%
incidenten psychisch geweld	18	14
Prevalentie lichamelijk geweld	34%	29%
incidenten lichamelijk geweld	9	6
Prevalentie verwondingen	16%	16%
incidenten verwondingen	7	3
Prevalentie seksueel misbruik	5%	5%
Incidenten seksueel misbruik	13	4
Partner gedaan		
Prevalentie psychisch geweld	93%	93%
incidenten psychisch geweld	36	26
Prevalentie lichamelijk geweld	54%	39%
incidenten lichamelijk geweld	29	13
Prevalentie verwondingen	36%	18%
incidenten verwondingen	12	7
Prevalentie seksueel misbruik	21%	8%
Incidenten seksueel misbruik	24	4

BELANGRIJKSTE RESULTATEN

- In bijna alle gezinnen die meededen aan het onderzoek komt psychisch geweld voor: 99%. Dit percentage omvat zowel ouderschap als slachtofferschap. Het verschil in rapportage van dit soort geweld door mannen en vrouwen is klein.
- Slachtofferschap van lichamelijk geweld door de (ex-) partner komt bij meer dan de helft van de vrouwen (54%) voor. Bij de mannen is dit 39%.
- Het lichamelijk geweld tegen vrouwen is ernstiger: twee keer zoveel vrouwen als mannen geven aan dat ze letsel opliepen in een gevecht met de partner (36% tegenover 18%). Ook het aantal letselincidenten is hoger bij vrouwen dan bij mannen.
- In de rapportage van seksueel misbruik bestaat een veel groter verschil tussen de mannelijke en de vrouwelijke respondenten. Eén op de vijf vrouwen (21%) rapporteert dat ze seksueel misbruik heeft meegemaakt tegenover één op de 13 mannen (8%). Er zijn ook veel meer gemelde incidenten van seksueel misbruik van vrouwen.
- Kijkend naar de prevalentie van het ouderschap (percentage) laat alleen fysiek geweld een verschil zien tussen mannen en vrouwen. Psychisch geweld, letsel en seksueel geweld tonen vrijwel geen genderverschil. Met andere woorden: ongeveer net zoveel mannen als vrouwen geven aan dat ze zelf geweld hebben gepleegd. Wel is er een verschil in frequentie: vrouwen rapporteren bijna twee keer zo veel incidenten die ze plegen dan mannen aangeven.
- Kijkend naar slachtofferschap is er ook weinig genderverschil: evenveel vrouwen als mannen zijn slachtoffer (vrouw 96% en man 97%). Wel zijn vrouwen slachtoffer van meer incidenten (gemiddeld 62 incidenten tegenover gemiddeld 33 incidenten bij mannen). Vrouwen zijn dus slachtoffer van twee keer zoveel incidenten als mannen.

Samenvattend is bij partnergeweld vrijwel altijd sprake van wederzijds geweld. Zowel de mannen als de vrouwen geven aan slachtoffer en dader te zijn. Wel geven vrouwen vaker dan mannen aan dat ze te maken hebben met ernstiger vormen van fysiek geweld en seksueel geweld. Ook rapporteren vrouwen veel meer incidenten dan mannen.

TABEL 3 ERNSTIG EN MINDER ERNSTIG GEWELD DOOR MAN EN VROUW (AANTAL INCIDENTEN IN HET AFGELOPEN JAAR)

	Man	Vrouw
Eigen ernstig geweld	7	9
Partner ernstig geweld	14	31
Eigen minder ernstig geweld	15	20
Partner minder ernstig geweld	27	44

GEWELD DOOR PARTNERS EN EX-PARTNERS

De respondenten in het onderzoek konden aangeven of ze over partnergeweld door de huidige partner of de ex-partner rapporteerden.

Tabel 4 geeft de verhouding tussen partners en ex-partners en mannen en vrouwen weer. Zowel mannen als vrouwen rapporteerden vaker over hun ex-partner.

TABEL 4 RAPPORTAGE OVER HUIDIGE OF EX-PARTNERS

	Man		Vrouw	
rapportage over:	Count	%	Count	%
huidige partner	100	42,4%	234	37,6%
ex-partner	136	57,6%	389	62,8%

Tabel 5 toont wat mannen en vrouwen rapporteerden over het geweld door partners of ex-partners.

TABEL 5 RAPPORTAGE GEWELD HUIDIGE OF EX-PARTNER (AANTAL INCIDENTEN IN HET AFGELOPEN JAAR)

	Totaal gerapporteerde geweldsincidenten door:	
rapportage over:	Man	Vrouw
huidige partner	38	54
ex-partner	54	100

Het is duidelijk dat zowel mannen als vrouwen (veel) meer geweld rapporteren door ex-partners dan door huidige partners. Bij vrouwen is dit verschil groter dan bij mannen. Misschien betekent dit dat het geweld meer escaleert wanneer een relatie wordt verbroken. Aanvullend onderzoek is nodig om hier definitieve uitspraken over te kunnen doen.

PARTNERGEWELD NAAR SOORT

Partnergeweld bestaat voor het grootste deel uit alleen psychisch geweld (60% gerapporteerd door vrouwen en 56% gerapporteerd door mannen), de andere vormen komen bijna altijd in combinatie met psychisch geweld voor. Figuur 1 laat de meest voorkomende combinaties zien welke mannen en vrouwen aangeven het meest te gebruiken.

- Psychisch geweld komt voor bij vrijwel alle mannen en vrouwen die aangeven geweld te gebruiken (bij 98% van de vrouwen en bij 99% van de mannen).
- Het plegen van één vorm van geweld komt bij mannen en vrouwen ongeveer even vaak voor (man 61,5%, vrouw 57,2%). Het gaat dan vooral om gezinnen waar alleen psychisch geweld speelt (57%).
- Fysiek geweld zonder andere vorm van geweld komt zeer zelden voor: bij mannen in 0,5% van de gevallen en bij vrouwen in 0,9% van de gevallen.
- De combinaties van geweldsoorten komen procentueel gezien bij vrouwen vaker voor. Een uitzondering is de combinatie van alle soorten geweld: die komt bij mannen in 4,5% van de gevallen voor en bij vrouwen in 2,8% van de gevallen.

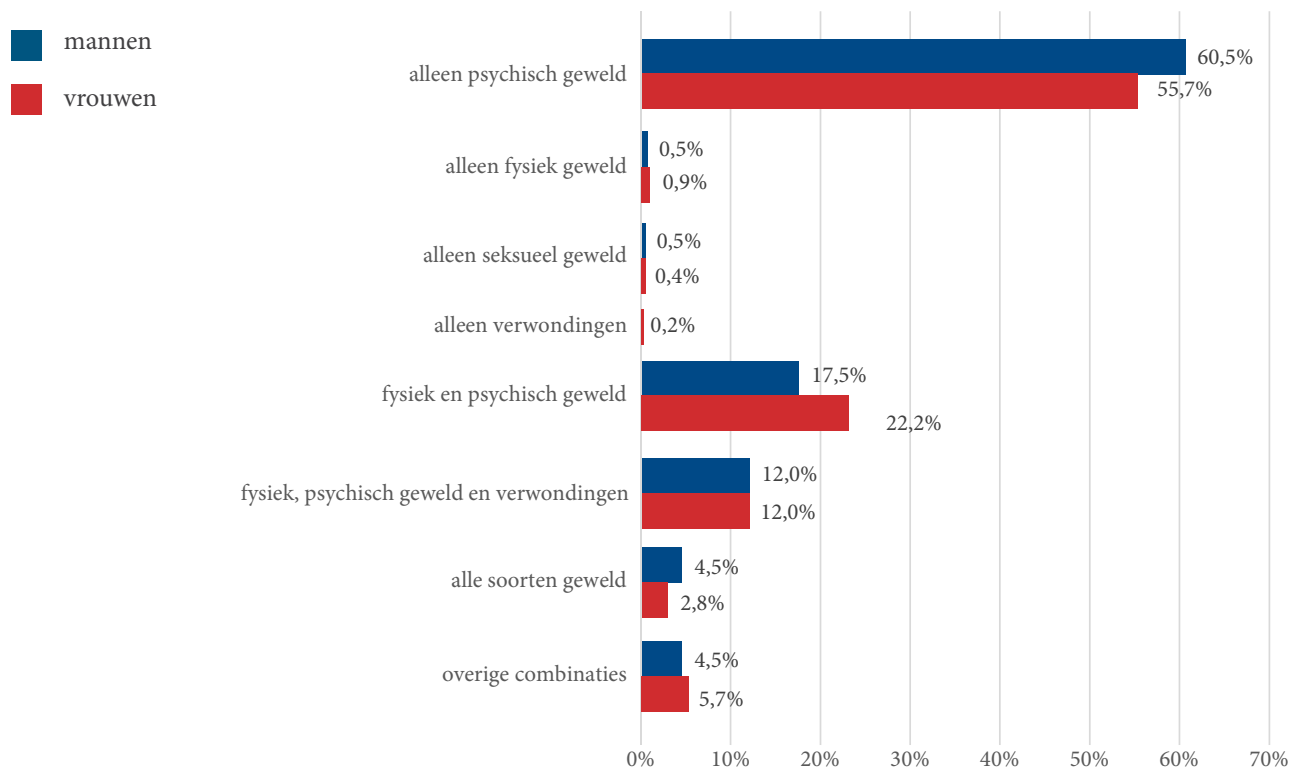
VERSCHILLEN IN RAPPORTAGE DOOR MAN EN VROUW

Procentueel gezien rapporteren net zoveel mannen als vrouwen zelf gepleegd geweld en rapporteren net zoveel mannen als vrouwen slachtofferschap van geweld. Wat de frequentie betreft rapporteren mannen en vrouwen wel duidelijk verschillend. Deze verschillen kunnen leiden tot vragen over de beleving van het geweld in het gezin. Daarom voerde het Verwey-Jonker Instituut een extra analyse uit met beschikbare data.

AANVULLENDE ANALYSES

De 85 gezinnen waarvan zowel de beide partners als de kinderen de vragenlijsten invulden vormen de basis voor deze analyses. Hoe rapporteren de partners over het geweld? Zit daar verschil in? Het beeld blijkt zeer gevarieerd. De partners rapporteren vaak anders over de hoeveelheid partnergeweld in het afgelopen jaar. 30% van de mannen scoort het totaalgeweld hoger dan de vrouwen en 57% van de vrouwen scoort het totaalgeweld hoger dan de mannen. Slechts 13% rapporteert dezelfde hoeveelheid geweld in het afgelopen jaar.

FIGUUR 1 PARTNERGEWELD GEPLEEGD EN GERAPPORTEERD DOOR DE VROUW EN DOOR DE MAN.

Belangrijk is dat het gemiddelde dat de vrouwen over zichzelf aangeven vrijwel gelijk is aan het gemiddelde dat de mannen over hun vrouwen aangeven. Het gemiddelde dat de mannen over zichzelf aangeven is echter veel lager dan het gemiddelde dat de vrouwen over hun mannen aangeven. Het lijkt er dus op dat de mannen hun eigen geweld 'onder-rapporteren'.

TWEDE CONTROLEGROEP

Een tweede groep zijn de kinderen. Want ook de kinderen van 8 tot 18 jaar beantwoordden vragen over het partnergeweld. Het Verwey-Jonker Instituut legde hun antwoorden naast de antwoorden van de ouders. De kinderen vulden de vragenlijsten in zonder bemoeienis van ouders. Er waren altijd onderzoekers aanwezig om het invullen van de vragenlijsten in goede banen te leiden.

De kinderen hoefden geen onderscheid te maken tussen vaders en moeders. Wel geven hun antwoorden inzicht in de verschillen in beleving van vader en moeder van het totaal-geweld. Het Verwey-Jonker Instituut vergeleek de totalen die de ouders rapporteerden met de aantallen die de kinderen gaven. De kinderen rapporteerden overigens alleen over fysiek en psychisch geweld tussen ouders. De vergelijking vond dus alleen op deze vormen van geweld plaats.

Daarnaast nam het Verwey-Jonker Instituut een andere categorie in de CTS2-vragenlijst in de vergelijking mee: hoe vaak onderhandelen of overleggen ouders met elkaar. Onderhandelen is 'normaal' probleemoplossend gedrag. Het is de normale manier van conflictoplossing, dus zonder geweld. Denk aan partners die proberen hun kant van de zaak op een goede manier uit te leggen, het standpunt van de ander proberen te begrijpen en een ruzie proberen bij te leggen. Zowel vaders en moeders als kinderen beantwoordden vragen over onderhandelen. Door de antwoorden van kinderen en ouders in de twee categorieën 'totaalgeweld' en 'onderhandelen' te vergelijken, kon het Verwey-Jonker Instituut overeenkomsten en verschillen tussen kinderen en ouders interpreteren. De antwoorden van de kinderen over het totaalgeweld en onderhandelen bleken sterk overeen te komen met de antwoorden van moeders over het totaalgeweld en onderhandelen. De antwoorden van de kinderen vertoonden geen betekenisvolle samenhang

met de antwoorden van de vaders over het totaalgeweld en onderhandelen.

Ook de 85 gezinnen waarvan vader, moeder en één of meer kinderen aan het onderzoek meededen, laten dit beeld zien. Het totaalgeweld tussen ouders zoals moeders het beleven, komt sterk overeen met het totaalgeweld tussen ouders zoals de kinderen het waarnemen. Het totaalgeweld zoals vaders het zien, komt niet overeen met het totaalgeweld zoals de kinderen het waarnemen. Opvallend is dat het onderhandelen dat de vaders beleven, ook niet overeenkomt met de beleving van de kinderen. Het onderhandelen dat de moeders beleven, komt weer wel redelijk overeen met de beleving van de kinderen.

Het beeld van moeders en kinderen lijkt dus meer overeen te komen dan het beeld van vaders en kinderen. Samen met de lagere aantallen geweld die vaders rapporteren versterkt dit het vermoeden dat vaders vaker 'onderrapporteren'. Voor een precieze interpretatie is echter verder onderzoek nodig.

CONCLUSIE

In de meeste gezinnen (85%) met een melding bij Veilig Thuis komt partnergeweld voor. In driekwart van die gezinnen is dit partnergeweld structureel.

Zowel de mannen als de vrouwen geven aan dat ze slachtoffer zijn van partnergeweld. Gemiddeld zijn er jaarlijks 54 geweldsincidenten door de (ex-)partner. Dat is meer dan één geweldsincident per week.

Duidelijk is dat partnergeweld in de gezinnen met een melding bij Veilig Thuis vaak een grote rol speelt. In de meeste gezinnen is er sprake van ernstig en structureel partnergeweld.

Vrouwen rapporteren meer geweld dan mannen. Zowel de ernst als het aantal incidenten ligt hoger. Het gaat niet alleen om eigen geweld naar de partner, maar vooral om geweld door hun (ex-)partner. Vrouwen geven aan dat mannen bijna 4 keer zoveel geweld plegen als mannen zelf rapporteren. Het is moeilijk om deze verschillen tussen mannen en vrouwen te interpreteren. Het feit dat er een sterke samenhang is tussen de rapportage over partnergeweld van moeder en kind, maar niet tussen de rapportage van vader en kind, kan betekenen dat vaders vaker 'onderrapporteren'.

AANDACHTSPUNTEN

Wees bewust van structureel en ernstig geweld

Professionals die hulp verlenen aan gezinnen met een melding bij Veilig Thuis moeten zich bewust zijn dat er vaak sprake is van structureel en ernstig geweld, meestal door de ex-partner. Uit eerder onderzoek blijkt dat het geweld niet automatisch stopt als partners gescheiden leven. Aandacht voor geweld door de (ex)partner is belangrijk in de aanpak en het hulpverleningsproces.

Onthoud dat zowel vrouwen als mannen slachtoffer zijn

Zowel vrouwen als mannen zijn slachtoffer van partnergeweld. Wel krijgen vrouwen vaker te maken met geweld en ernstiger vormen van geweld.

Heb aandacht voor het soort partnergeweld

De eerste analyses van de data laten zien dat er meer aandacht moet komen voor het soort partnergeweld. Want structureel psychisch partnergeweld gaat vaak samen met meer opvoedstress hetgeen kan leiden tot meer problemen bij de kinderen. Psychisch partnergeweld heeft ook een directe invloed op het ontstaan en voortbestaan van een trauma bij de partner. En dat heeft weer een directe relatie met trauma's bij de kinderen.²

Besteed bij kindermishandeling ook aandacht aan het slachtofferschap van vrouwen

Het is bekend dat er een grote overlap is tussen partnergeweld en kindermishandeling (56%).³ De aandacht in de hulpverlening moet zich niet alleen richten op de kindermishandeling, maar ook op het partnergeweld. Zeker omdat het vooral vrouwen (moeders) zijn die te maken hebben met ernstige mishandeling door hun (ex-)partner. Het is belangrijk te voorkomen dat deze vrouwen vooral aangesproken worden op hun verantwoordelijk als moeders voor de veiligheid en het welzijn van de kinderen, terwijl er geen of nauwelijks aandacht is voor hun slachtofferschap.

Colofon

Auteurs

Drs. B. Tierolf
Prof. dr. M.J. Steketeer
Dr. Mr. K.D. Lünemann

Redactie

Ingrid Brons
(Ingrid Brons Tekst en Training)

Omslag

Ontwerppartners, Breda

Uitgave

Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 230 07 99
E seccr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website:

<http://www.verwey-jonker.nl>.

ISBN 978-90-5830-965-5

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2019.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

2 Lünemann, M., Frank Horst van der F., Prinzie, P., Luijk, M., & Steketeer, M. (2019). The Intergenerational Impact of Trauma and Family Violence on Parents and their Children. *Child Abuse & Neglect The International Journal*, 96, 104-134. <http://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104134>.

Helmond, P., & Steketeer, M. Mediating mechanisms in the association between child maltreatment and psychopathology: Attachment Insecurity, Emotional insecurity, trauma symptoms. *Underreview Child Abuse & Neglect*.

3 Factsheet *Werkt de aanpak van kindermishandeling en partnergeweld* op <https://www.augeo.nl/nl-nl/onderzoek/resultaat>.